

סימן י

חלקי הק"ש שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן - סוף זמן
קריאתם בבוקר בשעת הדחק או בדיעבד, ולפעמים
גם לכתחילה, הוא אחרי הג' שעות, עד סוף ברכות

אוצר החכמה

אה"ח 1234567

ק"ש.

וכל זה דוקא אם כבר יצא י"ח קריאת הפסוק הראשון שהוא
עיקר הק"ש בתוך הג' שעות.
טור וב"י ורמ"א והאחרונים פוסקי מ"ו

לגבי התפילה שבקרבנות "אשרינו שאנו משכימין ומעריבין ערב ובוקר בכל
יום פעמיים ואומרים שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד" כתב הטור וסוסי מ"ה וז"ל:
ורבינו יהודה החסיד היה רגיל לומר אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד
והיה מכוון לצאת בו ידי חובת ק"ש, משום שפעמים כשעושין קרובץ מתעכבים
מק"ש עד אחר זמנה, ואמר שהיה יוצא בזה, כדאיתא בברכות ו"ג ב' שמע
ישראל ה' אלוקינו ה' אחד זו היא ק"ש של רבי יהודה הנשיא. עכ"ל הטור א. גם
הב"י (שם בסוסי מ"ו) והרמ"א ושם בחגת שו"ע פסקו כרבינו יהודה החסיד.

והביאור בדבריהם הוא פשוט, דרבינו יהודה החסיד והב"י והרמ"א פוסקים
כמ"ד דחייב קריאת שמע מן התורה הוא רק הפסוק "שמע ישראל ה' אלוקינו
ה' אחד" בלבד, ואת הפסוק הזה שחייבו מדאורייתא הוא קורא בתוך זמן ק"ש
שהוא עד ג' שעות, ואילו את שאר חלקי הק"ש שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן

א. הפסק הזה של רבינו יהודה החסיד מובא גם בתשובת קטן סי' רי"ט וז"ל שם: בברכות של
שחרית מתבין בשמע ישראל עד אחד (פי' בקריאת שמע שבקרבנות) אח"כ אומר בשכמל"ו ברי
לצאת ידי חובתו כי אמר שיש בספר שחיקן רבינו ברוך ממגנצא ששלח לרבינו יהודה חסיד ושאל
היאך היה עושה בפסח ובשבועות ובנישואין שקריאת שמע נמשך לפעמים עד לאחר ג' שעות ובכן
עבר זמן ק"ש ומתי היה פוסק עצמו מק"ש? והשיב לו רבינו יהודה חסיד שהיה מתבין לצאת ידי
חובתו בשמע ישראל בברכות של שחרית ואח"כ היה אומר בשכמל"ו כדאיתא במסכת ברכות ו"ג
ב' שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד זו היא ק"ש של רבינו יהודה הנשיא, וכן פסק התוספות שכן
הלכה, עב"ל.

הוא עתיד לצאת בקריאתם עם הברכות ק"ש יחד עם הציבור כאשר הציבור יגיעו לברכות ק"ש, אף שכבר עבר אז סוף זמן ק"ש.

דסבירא להו לרבינו יהודה החסיד והב"י והרמ"א דאת חלקי הק"ש שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן אפשר לצאת ידי חובה בקריאתם – בשעת הדחק או בדיעבד – גם אחרי סוף זמן ק"ש, דהיינו גם אחרי הג' שעות.

ולענ"ד מסתברא דסוף זמן קריאת חלקי הק"ש שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן הוא בסוף זמן ברכות ק"ש.

אוצר החכמה

עוד יש לעיין בפסק הנ"ל של רבינו יהודה החסיד והב"י והרמ"א, מדוע פסקו לומר בק"ש שבקרבנות רק את הפסוק הראשון (ועם בשכמל"ו) והלא ודאי גם את חלקי הק"ש שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן יש חיוב **לכתחילה** לקרוא אותם בתוך הזמן של הג' שעות, כמו שפסקו להדיא הפמ"ג בסי' פ"ט א"א סק"ד, וה"משנה ברורה" בסי' נ"ח סק"ה, וכן מוכח בתוס' הרא"ש וברס"י י"ג ב' ד"ה בשעה ובמאירי (ברכות י"א ב') והרי כאן מיירי באדם שיש לו שהות לקרוא בק"ש שבקרבנות את כל הק"ש בשלמותו (ולא כבעובדא דרבי יהודה הנשיא שבגמ' י"ג ב' שהיה מלמד תורה לרביס) וא"כ איך פסקו רבינו יהודה החסיד והב"י והרמ"א שיקרא רק את הפסוק הראשון והרי יש לו חיוב לכתחילה לקרוא את כל הק"ש בשלמותו בתוך הג' שעות?

א"ח 1234567

הטעם לזה נראה ברור בס"ד, דבכוונה תחילה פסקו כן, משום שרצו שברכות הק"ש [שיברך אחרי הג' שעות] יחולו לכל הפחות על חלקי הק"ש שחייב קריאתם מדרבנן, ואם יקראו בקרבנות את כל הק"ש של חיוב הרי בזה ינתקו לגמרי את ברכות הק"ש מכל הק"ש של חיוב.

דסבירא להו, דהקורא ק"ש בלי ברכותיה לפני התפילה, כי רואה שלא יספיק לקרותה אח"כ עד סוף הג' שעות, צריך לקרוא רק את חלקי הק"ש שחייב קריאתם מדאורייתא (וכלל בשכמל"ו), אבל את חלקי הק"ש שחייבם רק מדרבנן צריך הוא לקרוא **דוקא רק אחרי הג' שעות עם ברכות הק"ש**, כדי שלא לנתק את ברכות הק"ש מק"ש של חיוב.

נתבררו לנו כאן מהפסק הזה של הטור בשם רבינו יהודה החסיד והב"י והרמ"א שני יסודות גדולים הלכה למעשה:
(א) חלקי הק"ש שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן יוצאים ידי חובה בקריאתם – בשעת הדחק או בדיעבד – גם אחרי הג' שעות.

ב) הקורא ק"ש בלי ברכותיה לפני התפילה, כי רואה שלא יספיק לקרותה אח"כ עד סוף הג' שעות, צריך לקרוא רק את חלקי הק"ש שחיוב קריאתם מדאורייתא (כולל בשכמל"ץ), אבל את חלקי הק"ש שחיובם רק מדרבנן צריך הוא לקרוא דוקא רק אחרי הג' שעות עם ברכות הק"ש, כדי שלא לנתק את ברכות הק"ש מק"ש של חיוב.

עתה נוכיח בס"ד שגם כל האחרונים מודים לשני היסודות הנ"ל של הטור בשם רבינו יהודה החסיד והב"י והרמ"א, ונמצא דשני יסודות אלו מוסכמים ע"י כל הפוסקים.

דהנה, בענין זה של מי שיקרא את הק"ש שעם ברכות הק"ש רק אחרי ג' שעות, איזה חלק של הק"ש צריך הוא לקרוא בתוך הג' שעות? – יש אחרונים שפסקו כרבינו יהודה החסיד והב"י והרמ"א שיקרא רק את הפסוק "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד" (עם בשכמל"ץ), ויש אחרונים שפסקו שיקרא את כל פרשת "שמע" ומטעם דסברי שיש לחשוש למ"ד דהחיוב דאורייתא הוא לקרוא את כל פרשת "שמע", ויש אחרונים שכתבו שיקרא גם את פרשת "והיה אם שמוע" ומטעם דסברי שיש לחשוש למ"ד דהחיוב דאורייתא הוא לקרוא גם את פרשת "והיה אם שמוע".

אוצר החכמה

הנה, אף אחד מהאחרונים לא חלק על עצם היסוד דחלקי הק"ש שחיוב קריאתם הוא רק מדרבנן יוצאים ידי חובה בקריאתם גם אחרי סוף הג' שעות.

וכן, האחרונים גם לא חלקו על היסוד הב' הנ"ל שכדי שברכות הק"ש יחולו לכל הפחות על ק"ש של חיוב דרבנן צריך לקרוא את חלקי הק"ש שחיובם רק מדרבנן דוקא רק אחרי ג' שעות עם ברכות הק"ש כדי שלא לנתק את ברכות הק"ש מק"ש של חיוב, אלא הם חולקים על רבינו יהודה החסיד והב"י והרמ"א רק מטעם צדדי, משום דסברי שיש לחשוש לסוברים שיש עוד חלקים מק"ש שחיוב קריאתם הוא מדאורייתא.

אלמא מוכח, שגם כל האחרונים מסכימים לשני היסודות הנ"ל. ודוק. ²
אה"ח 1234567

ב. בזה מיושבת סתירה שראית לכאורה בתוך ה"משנה ברורה".
 דהנה, במשנה ברורה סי' נ"ח סק"ה פסק דצריך לגמור את כל הק"ש דהיינו את כל שלושת הפרשיות בתוך הג' שעות, ואילו כאן בסי' מ"ז סק"א כתב המשנה ברורה "יותר טוב שאו יקרא כל השלושה פרשיות וכו'", רק "יותר טוב" ולא ש"צריך".
 הביאור בזה הוא פשוט בג"ל, דשם בסי' נ"ח מיידי שקרא את הק"ש עם ברכות הק"ש ועלה

נמצא לסיכום: יש ב' יסודות שמוסכמים לכל הפוסקים, ואלו הם:

א) חלקי הק"ש שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן יוצאים ידי חובה בקריאתם – בשעת הדחק או בדיעבד – גם אחרי הג' שעות.

ב) הקורא ק"ש בלי ברכותיה לפני התפילה, כי רואה שלא יספיק לקרותה אח"כ עד סוף הג' שעות, צריך לקרוא רק את חלקי הק"ש שחייב קריאתם מדאורייתא (כולל בשכמל"ו), אבל את חלקי הק"ש שחייבם רק מדרבנן צריך הוא לקרוא דוקא רק אחרי הג' שעות עם ברכות הק"ש, כדי שלא לנתק את ברכות הק"ש מק"ש של חיוב.

1552

על ב' היסודות הנ"ל יש להקשות לכאורה מגמרא מפורשת בברכות דף י'

אוצר החכמה

ב'.

דקשיא, כיצד אמרינן דחלקי הק"ש שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן יוצאים ידי חובה בקריאתם גם אחרי הג' שעות, והא תנן (בברכות ט' ב') "הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה" ואיתא עלה בגמרא ושם י' ב' "מאי לא הפסיד – שלא הפסיד ברכות". ותימה, מדוע אומרת הגמרא שרק לא הפסיד ברכות, והא הול"ל טפי מיניה – שגם לא הפסיד את חלקי הק"ש שכל חיוב קריאתם הוא רק מדרבנן, שגם בקריאתם אפשר לצאת ידי חובה אחרי הג' שעות, ולא רק בברכות?

התירוץ האמיתי על זה הוא כדלהלן. דמי שקרא את הפסוק הראשון בתוך הג' שעות – דהיינו שקיבל עליו עול מלכות שמים בתוך הג' שעות, שהוא עיקר הק"ש, יכול לצאת ידי חובת חלקי הק"ש שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן גם אחרי הג' שעות, אבל אדם זה שהמשנה והגמרא הנ"ל מדברים עליו לא קרא כלל בתוך הג' שעות שום חלק מהק"ש – גם לא את הפסוק הראשון שהוא קבלת עומ"ש שהוא עיקר הק"ש, ולכן הוא גם איננו יכול לצאת כלל ידי חובת קריאת

קאמר שפיר דלכתחילה צריך לגמור את כל שלושת הפרשיות בתוך הג' שעות. ואילו כאן בסוסי מ"ו מיירי שקורא את הק"ש במנותק מברכות הק"ש, ולכן כאן בסוסי מ"ז אילו לא היה חיישין כלל למיד דחייב קריאת "וזהו אם שמע" הוא ג"כ מדאורייתא, וכן לולא הצורך להזכיר את יצימ לכתחילה בתוך הג' שעות, היה צריך לקרוא את פרשיות "וזהו אם שמע" ו"יצימ" דוקא רק אחרי הג' שעות עם ברכות הק"ש, כדי שכרכות הק"ש יחולו עכ"פ על ק"ש של חוב דרבנן. ורק משום הטעמים הנ"ל ודיווח טוב" לחוש למיד שגם וזהו אם שמע דאורייתא, וכן משום הצורך להזכיר לכתחילה את יצימ בתוך הג' שעות (יותר טוב" אפי' בנידון דידן לגמור את כל הג' פרשיות בתוך הג' שעות, ופשוט).

שמע – גם לא ידי חובת קריאת החלקים שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן – אחרי הג' שעות. וזה פשוט וברור.

בענין היסוד הא' הנ"ל – דחלקי הק"ש שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן יוצאים י"ח בקריאתם בשעת הדחק או בדיעבד גם אחרי הג' שעות כיון שהוא עדיין זמן ברכות ק"ש – יש להעיר על זה דמצינו כמה ראשונים דאזלי עם היסוד הזה באופן עוד יותר קיצוני, והיינו בענין ק"ש של ערבית, כדלהלן.

דהנה, בזמן הראשונים היה טורח גדול לקבץ את הציבור לתפילת ערבית אחרי צאת הכוכבים, ולכן הקילו בציבור לקרוא ק"ש עם ברכותיה ולהתפלל ערבית מפלג המנחה, אף שלא הגיע עדיין זמן ק"ש של ערבית.

ועל זה הקשה רש"י איך יוצאים ידי חובת ק"ש לפני זמנה, והרי זמנה הוא רק בצאת הכוכבים? ותירץ רש"י (ב' א' ד"ה עד סוף וז"ל: ולפיכך חובה עלינו לקרותה משתחשך, ובקריאת פרשה ראשונה שאדם קורא על מיטתו יצא. עכ"ל. ^{אבות 1224367}) והקשו התוס' והרא"ש על רש"י והרי לא יצא י"ח קריאת פרשת "והיה אם שמוע" ופרשת ציצית.

וביאר הרשב"א (ברסח ב' א') דאע"ג דבקריאת שמע שעל מיטתו הוא קורא רק את הפרשה הראשונה ולא את שאר הק"ש, אעפ"כ סגי בזה, כיון שבשאר חלקי הק"ש שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן כבר יצא בהם ידי חובה בזה שקראם בביהכנ"ס מפלג המנחה ואילך, וכמו שיצא אז ידי חובה גם בברכות הק"ש, דכיון שכבר קראם אז – וכל חיוב קריאתם הוא רק מדרבנן – לא חייבוהו רבנן כלל לחזור ולקרותם שוב אחרי צאת הכוכבים, דכבר יצא בזה.

הנה יש ראשונים שמחדשים שאפשר לצאת ידי חובת חלקי הק"ש שכל חיוב קריאתם הוא רק מדרבנן כבר בקריאתם מפלג המנחה אעפ"י שאז עדיין לא יכול לצאת כלל ידי חובת קריאת הפסוק הראשון שהוא עיקר הק"ש דאורייתא של קבלת עומ"ש, שהרי יוכל לצאת בו ידי חובה רק אחרי צאת הכוכבים.

והנה, בשו"ע סי' רל"ה ס"א ובאחרונים שם וכן באחרונים סי' תפ"א ס"ב מבואר דלענין ק"ש של ערבית לית הלכתא כרש"י והרשב"א וסיעתם הנ"ל, אלא נקטינן להלכה דצריך לחזור אחרי צאה"כ גם על חלקי הק"ש שחייב קריאתם רק מדרבנן, דהיינו כקושיית התוס' והרא"ש בזה, ולא כרש"י והרשב"א.

ויש לבאר, דזהו דוקא התם משום דהקדים לקרוא את חלקי הק"ש שחיובם רק מדרבנן בזמן שעדיין אינו יכול לצאת י"ח קריאת עיקר הק"ש דאורייתא שהוא הפסוק הראשון שיש בו קבלת עומ"ש, ובזה נקטינן להלכה דלא יצא י"ח, אבל בנידון דלעיל דשחרית שקורא את חלקי הק"ש שחיובם רק מדרבנן אחרי הג' שעות כאשר כבר יצא בתוך הג' שעות ידי חובת עיקר הק"ש דאורייתא – שכבר קיבל עומ"ש בתוך הג' שעות – בזה מסכימים כל הפוסקים דשפיר יוצא ידי חובת חלקי הק"ש שחיובם רק מדרבנן גם אחרי סו"ז ק"ש דהיינו גם אחרי הג' שעות, ובתנאי שקוראם בתוך הזמן של ברכות הק"ש וכמו שנתבאר. ודוק.

אוצר החכמה

אחרי 1224587

דחיית המהלך התמוה של השו"ת "פרי יצחק"

בשו"ת "פרי יצחק" (סימן א') כתב מהלך אחר בכל נידון דידן, אבל נוכיח כאן שכל מהלכו תמוה ולא יתכן כלל, וגם מהלכו הוא נגד כל הפוסקים ממש.

דהנה, ה"פרי יצחק" כותב, דלעולם גם חלקי הק"ש שחיוב קריאתם הוא רק מדרבנן סוף זמן קריאתם אף בשעת הדחק ובדיעבד הוא רק עד סוף הג' שעות ולא יותר, והקוראם אחר הג' שעות לא יצא לדעתו ידי חובתו כלל.¹

ומה שכתבו הטור בשם רבינו יהודה החסיד והב"י והרמ"א והאחרונים בסוסי' מ"ו דמי שרואה שהציבור לא יגיע לק"ש עד אחר ג' שעות יקרא לפני הפסוקי דזימרה רק את הפסוק הראשון של שמע ישראל שחיובו מדאורייתא

ג. ה"פרי יצחק" הביא ראיה לדבריו ממה שכתב התוס' הרא"ש בברכות י"ג ב' ד"ה בשעה. וד"ל תוס' הרא"ש שם: בשעה שמעביר (רבי יהודה הנשיא) ידיו על עיניו מקבל עליו עול מלכות שמים – וזוהי קורא פסוק ראשון, ונ"ל שזוהי זמן הישיבה נמשך עד אחר ג' שעות, דאי לא תימא הכי מאי טעמא דמ"ד אינו חוזר וגומרה כיון דלא עבר זמן הקריאה, הילכך מסתברא שעבר זמן הקריאה, הילכך לבר קפרא לא היה חושש לגומרה, ולרבי שמעון ברכי היה חוזר וגומרה באדם הקורא בתורה. עב"ל תוס' הרא"ש.

אבל באמת יש לדחות ראיה זו לנמרי (כדלקמן עמ' קל"ז הערה א'), משום דרבי יהודה הנשיא היה מלמד תורה לרבים בכל הג' שעות, ובכל זמן זה הוא בבחינת עוסק במצוה פטור מן המצוה, וכיון שעיקר הזמן למתחילה של חלקי הק"ש שחיובם מדרבנן הוא רק עד סוף השעה השלישית, ובכל זמן זה היה רבי יהודה הנשיא עוסק במצוה פטור מן המצוה, שוב לא מתחדש החיוב כלל אחרי סוף השעה השלישית.

משא"כ שאר כל אדם שהוא מחייב לקרוא את הק"ש דרבנן בתוך הג' שעות, בדיעבד או בשעת הדחק או מטעם אחר, יכול לקרוא את הק"ש דרבנן עד סוף זמן ברכות ק"ש, וזה פשוט וברור.

ועם בשכמל"ו, ואילו את שאר הק"ש שחיובה רק מדרבנן איננו צריך לקרוא אז – מוקים לה ה"פרי יצחק" דהיינו דוקא כשהוא מסופק אם הציבור יגיע לק"ש עד סוף הג' שעות, דכיון דספיקא דרבנן לקולא איננו חייב לקרוא מספק את כל שאר הק"ש שחיובה רק מדרבנן לפני הפסוקי דזימרה.

אבל לעולם היכא שודאי לא יגיע הציבור לק"ש עד סוף הג' שעות, חייב הוא לדעתו לעיכובא לקרוא את כל הק"ש כולה לפני הפסוקי דזימרה.

ויש להוכיח, דכל המהלך הזה של ה"פרי יצחק" הוא תמוה ולא יתכן כלל, וגם הוא נגד כל הפוסקים ממש. **אוצר החכמה**

חדא, דבפמ"ג סוסי' מ"ו בא"א סקט"ז כתב וז"ל: "הכל תלוי בכוונה, אם רואה שיעבור זמן ק"ש יכוין לצאת בפסוק ראשון", הנה לא כתב הפמ"ג "אם מסופק שיעבור זמן ק"ש" או "אם ירא שמא יעבור זמן ק"ש", אלא כתב "אם רואה שיעבור זמן ק"ש וכו'" – מבואר להדיא מהפמ"ג שגם באופן שודאי יעבור זמן ק"ש סגי בקריאת הפסוק הראשון בלבד לפני הפסוקי דזימרה, ודלא כ"פרי יצחק".

גם בב"ח סוסי' מ"ו מבואר דמה שקורא את שאר הק"ש שחיובה מדרבנן אחרי הג' שעות עם ברכות הק"ש יוצא בזה ידי חובת הק"ש דרבנן אף שקוראה אחרי הג' שעות, ודלא כ"פרי יצחק".

עוד תימה על ה"פרי יצחק", ממש"כ הרשב"א בשו"ת ח"א סי' ש"כ.

דהנה הרשב"א שם ואכא בכס"מ הלכות ק"ש פ"ב הי"ג, ובמג"א סי' ס"ז סק"א ובשאר האחרונים שם, מביא את הגמרא ברכות כ"א א' "אמר ר' אלעזר ספק קרא ק"ש ספק לא קרא חוזר וקורא" ומדייק הרשב"א דמדקאמר ר' אלעזר סתם "חוזר וקורא" משמע דכל פרשיותיה הוא קורא, אף על פי שמדאורייתא החיוב הוא רק קריאת הפסוק הראשון בלבד. והקשה הרשב"א על זה, מדוע צריך לקרוא מספק את כל הפרשיות, והרי ספיקא דרבנן לקולא, והיה לו לקרוא מספק רק את הפסוק הראשון בלבד שרק הוא מדאורייתא, ולא את כל הק"ש?

על כך מתרץ הרשב"א וז"ל: "טעמא דמילתא, דכל שהוא חייב לקרות, קורא הוא כעיקר תקנתו", דהיינו, דכיון שיש לו ספק גם על קריאת הפסוק הראשון שחיובו מדאורייתא והוא מחוייב מספק לקרותו, הורה ר' אלעזר דכך היא תקנת חז"ל מעיקרא – דכל שהוא חייב לקרות מספק את הפסוק הראשון מחוייב הוא לקרות מספק גם את כל הק"ש כולל החלקים שחיובם מדרבנן, דכך היתה תקנת חז"ל מעיקרא.

בזה מבאר שם הרשב"א גם את מה שפסק הרמב"ם והועתק להלכה בשו"ע סי' ס"ז ס"א דבספק קרא ק"ש חוזר וקוראה כולה ועם ברכותיה - והעתיקו את דברי הרשב"א הללו הכס"מ ופ"ב ק"ש ה"ג והמג"א וסי' ס"ז סק"א ושאר האחרונים שם בסי' ס"ז ס"א, כנ"ל.

והנה, דברי ה"פרי יצחק" הנ"ל הם דלא כרשב"א והכס"מ והמג"א הנ"ל ושאר כל האחרונים בסי' ס"ז ס"א.

שהרי ה"פרי יצחק" פוסק דמי שמסופק אם הציבור יגיעו לק"ש עד סוף הג' שעות די לו מספק לקרוא לפני הפסוקי דזימרה רק את הפסוק הראשון של ק"ש שחיובו מדאורייתא, ואילו את שאר הק"ש שחיובה מדרבנן איננו צריך לקרוא לפני הפסוקי דזימרה כי אמרינן ספיקא דרבנן לקולא, וזה נגד כל הפוסקים הנ"ל, שהרי הסכמת כל הפוסקים כנ"ל דכל היכא שיש ספק אם יוצא את הק"ש דאורייתא חייב הוא מספק לקרוא את כל הק"ש גם את החלקים שחיובם רק מדרבנן, ודלא כ"פרי יצחק" שפוסק שמספק יקרא רק את חלק הק"ש שחיובו מדאורייתא.

והנה, עד עתה תמהנו על ה"פרי יצחק" דדבריו הם נגד כל הפוסקים כנ"ל.

ולענ"ד, גם לולא כל היסוד הנ"ל של כל הפוסקים, גם בלא"ה דברי ה"פרי יצחק" תמוהים מאוד, שהרי אדם זה שנמצא עתה לפני פסוקי דזימרה והוא מסופק אם הציבור יגיע לק"ש עד סוף הג' שעות, כיצד יתכן לומר שמותר לו מספק לא לקרוא עתה את שאר הק"ש שחיובה רק מדרבנן על סמך הספק שאולי יספיק לקרותה אח"כ לפני סוף הג' שעות, והרי כיון שרובץ עליו עתה חייב דרבנן לקרוא את כל שאר הק"ש בתוך הג' שעות ועתה יכול הוא לקיים חייב זה בשופי, מי התיר לו להתעלם עתה מחיוב זה ולסמוך על מה שאולי בספק יספיק אח"כ לקרותה בתוך הג' שעות? אתמחה!

והרי זה דומה למי שיש לו לולב בחול המועד סוכות שעה לפני השקיעה ויש לו עתה זמן בשופי לצאת ידי חובת נטילת הלולב משעה לפני השקיעה עד השקיעה, והוא יושב ואומר כיון שכל חיובי רק מדרבנן אמתין לכתחילה עד בין השמשות ואז אטול הלולב ואצא ידי חובה מספק – היעלה על הדעת שמותר לו לעשות כן? הלא ברור דבכה"ג שרי למיקרי עבריינא כי עובר בשאט נפש על החיוב דרבנן, וזה דמי ממש לנידון דה"פרי יצחק" הנ"ל!

סוף דבר, כל המהלך של ה"פרי יצחק" תמוה מאוד ולא יתכן כלל, וגם הוא נגד כל הפוסקים ממש כמו שנתבאר.

סיכום סימן י

(א) חלקי הק"ש שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן, יוצאים י"ח בקריאתם – בשעת הדחק או בדיעבד – גם אחרי הג' שעות, עד סוף זמן ברכות ק"ש. וזה דוקא אם כבר יצא י"ח קריאת הפסוק הראשון בתוך הג' שעות. וזה מוסכם לכל הפוסקים.

(ב) הקורא ק"ש בלי ברכותיה לפני התפילה, כי רואה שלא יספיק לקרותה אח"כ עד סוף הג' שעות, צריך לקרוא רק את חלקי הק"ש שחייב קריאתם מדאורייתא (כולל בשכמל"ו), אבל את חלקי הק"ש שחייבם רק מדרבנן צריך הוא לקרוא דוקא רק אחרי הג' שעות עם ברכות הק"ש, כדי שלא לנתק את ברכות הק"ש מק"ש של חיוב. וזה מוסכם לכל הפוסקים.

(ג) מי שקרא ק"ש של ערבית לפני צאת הכוכבים, צריך לחזור אחרי צאה"כ על כל הק"ש – גם על חלקי הק"ש שחייב קריאתם רק מדרבנן. כך פסקו השו"ע והאחרונים.

דכיון דהקדים לקרוא את חלקי הק"ש שחייבם רק מדרבנן בזמן שעדיין אינו יכול לצאת י"ח קריאת עיקר הק"ש שהוא הפסוק הראשון שיש בו קבלת עומ"ש, נקטינן בזה להלכה שגם י"ח קריאתם לא יצא וכקושיית תוס' והרא"ש, ודלא כרש"י ופרשב"א.
אוצר החכמה

סימן יא

**בירור סוף זמן קריאת חלקי הק"ש שחייב קריאתם
הוא רק מדרבנן, למעשה - והעולה מזה הלכה
אוצר החכמה | למעשה**

בסי' י' נתבאר דחלקי הק"ש שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן יוצאים ידי חובה בקריאתם בשעת הדחק או בדיעבד גם אחרי הג' שעות, בתנאי שכבר יצא י"ח קריאת הפסוק הראשון - שהוא עיקר הק"ש - בתוך הג' שעות.

אמרי 1224567

ונתבאר שם, דנראה דסוף הזמן שבו אפשר לצאת י"ח קריאת חלקי הק"ש שחייב קריאתם הוא רק מדרבנן הוא עד סוף זמן ברכות ק"ש.

והנה, בענין סוף זמן ברכות ק"ש יש בזה מחלוקת גדולה בפוסקים, כדלהלן.

דשיטת הרא"ש בשם רב האי והטוש"ע היא - דסו"ז ברכות ק"ש אף בדיעבד ואף באונס הוא רק עד סוף שעה רביעית.

ושיטת החת"ס וה"משכנות יעקב" היא - דבדיעבד זמנם עד חצות היום, כתפילה. ועי' בסמ"ג.

ושיטת המהרי"ל בשם מהר"ש היא - שאף בדיעבד אין לברך אחרי סוף שעה רביעית, אבל באונס יכול לברך עד חצות.

ושיטת הרמב"ם ורוב הראשונים היא - שזמנם לכתחילה כל היום, עד סוף היום.

ומה שנפסק בשו"ע כשיטת הרא"ש דסו"ז ברכות ק"ש הוא רק עד סוף שעה רביעית, זהו משום ספק ברכות להקל מחשש איסור ברכה לבטלה.

אבל לענין נידון דידן דסוף זמן קריאת חלקי הק"ש שחייב קריאתם רק מדרבנן - אין בזה שום חשש ברכה לבטלה, ולכן פשוט שמי שעדיין לא יצא י"ח קריאת חלקי הק"ש שחייבם מדרבנן וכבר עברה שעה שלישית חייב להשתדל לקרותם עד סוף שעה רביעית, ואם כבר עברה שעה רביעית חייב להשתדל לקרותם עד חצות היום, ואם כבר עבר חצות היום חייב לחשוש לשיטת הרמב"ם וסיעתו שהיא שיטת הרבה ראשונים [הסוברים שסו"ז ברכות ק"ש הוא כל היום וממילא אליבא דידהו גם סו"ז חלקי הק"ש שחייבם רק

מדרבנן הוא ג"כ עד סוף היום] ולכן חייב בקריאתם עד סוף היום. ודוק. א

והנה, כנ"ל סימנים ח'-ט', זה פשוט שהשיטה המרכזית בפוסקים היא דכל החיוב קריאת שמע מדאורייתא הוא רק הפסוק הראשון בלבד, שהרי כך פוסקים הרוב הגדול של הראשונים וכן פסקו הב"י והרמ"א והגר"א.

ונהי דיש פוסקים שחששו להחמיר כשיטה הסוברת שכל פרשת "שמע" חיובה מדאורייתא, ויש שחששו להחמיר אף כשיטה הסוברת שגם פרשת "זהיה אם שמוע" חיובה מדאורייתא, פשוט שזהו רק דחששו לדעות אלו לחומרא, אבל כו"ע לא פליגי דודאי אי אפשר להקל נגד הדעה המרכזית בפוסקים הסוברת שרק הפסוק הראשון בלבד הוא מדאורייתא.

אוצר החכמה

א. **לכאורה** צ"ע על זה מהגמרא ברכות י"ג ב' מעובדא דרבי יהודה הנשיא שהיה מלמד תורה לרבים וכתוך זמן ק"ש היה אומר רק את הפסוק הראשון, וכאשר גמר ללמד כבר היה אחרי סרו ק"ש והיינו אחרי סוף שעה שלישית, ואיפליגו בה תנאי אם רבי היה חוזר וגומר את הק"ש אחרי שגמר ללמד, דבר קפרא אומר אינו חוזר וגומרה, ור"ש ברכי אומר חוזר וגומרה.

ולפי הנ"ל צ"ע דעתו של בר קפרא, דהאך אמר דאינו חוזר וגומרה וחרי כל שאר חלקי הק"ש שחיוב קריאתם הוא רק מדרבנן זמנם [אליבא דשיטת הרמב"ם וסיעתו] כל היום וא"כ עדיין היה רבי חייב לכאורה לגומרם עד סוף היום?

וי"ל, דס"ל לבר קפרא דכיון דעיקר זמנם לכתחילה הוא עד סוף שעה שלישית, ועד אז היה רבי מלמד תורה לרבים והיה בבחינת עוסק במצוה פטור מן המצוה, שוב לא מתחדש החיוב אחרי סוף שעה שלישית.

ור"ש ברכי חולק וסובר שהיה חוזר וגומרה - ויש כמה דרכים להסביר את דעתו.

והנה, הרמ"א בס' ק"ו ס"ב פסק עפ"י האי עובדא דרבי יהודה הנשיא, דהמלמד תורה לאחרים בכל זמן ק"ש של שחרית, פוסק רק כדי לקרוא פסוק ראשון של ק"ש בלבד, וכתבו על זה האחרונים מובאים להלכה ב"משנה ברורה" סי' ק"ו סק"ט דאחרי גמר לימודו לאחרים "שוב שיגמור את כל הק"ש אף שעבר זמנה" ודיינו דפסקו להלכה כדעת ר"ש ברכי שרבי יהודה הנשיא היה חוזר וגומרה, דלא כבר קפרא (עי' מג"א סי' ק"ו סק"ה).

ויש לדייק מדוע כתבו רק ד"טובי שיגמור כל הק"ש, ולא שחייב מדינא לגומרה, וחרי כנ"ל סוף זמן חלקי הק"ש שחיוב קריאתם הוא רק מדרבנן אינו בסוף הג' שעות אלא מאוחר יותר?

הביאור בזה הוא עפ"י הנ"ל, דסבירא להו לאחרונים דאף ר"ש ברכי מודה ביסוד הנ"ל לבר קפרא שבין דעיקר זמן חלקי הק"ש שחיובם הוא רק מדרבנן הוא עד סוף הג' שעות ועד אז היה מלמד תורה לאחרים היה עד אז בבחינת עוסק במצוה פטור מן המצוה ושוב לא מתחדש החיוב אחרי סוף השעה השלישית, אלא אף לר"ש ברכי הוא רק "שוב" שיגמור את כל הק"ש אחרי סוף השעה השלישית, ולא חייב מדינא. ודוק.

ואכן, בתוס' הרא"ש (ברכות י"ג ב' ד"ה בשעה) מפורש להדיא דגם לר"ש ברכי מה שהיה ר' יהודה הנשיא חוזר וגומרה אחרי הג' שעות הוא רק באדם הקורא בתורה, ולא מדינא.

והנה, לפי השיטה המרכזית הזו של הפוסקים שרק פסוק ראשון הוא מדאורייתא, יוצאת גם חומרא, משום דלשיטה זו כל שאר-הק"ש חיובה רק מדרבנן וממילא סוף זמנה של כל שאר-הק"ש איננו לפי"ז בסוף הג' שעות אלא יותר מאוחר - בסוף זמן ברכות ק"ש.

ונמצא להלכה למעשה, דמי שכבר יצא ידי חובת קריאת הפסוק הראשון (שהוא עיקר הק"ש) בתוך הג' שעות, ועדיין לא קרא את שאר-הק"ש וכבר עברה סוף השעה השלישית, פשוט שחייב הוא לקרות את כל שאר-הק"ש בתוך השעה הרביעית ², ואם כבר עברה השעה הרביעית חייב לקרותה עד חצות היום, ואם כבר עבר חצות היום חייב לחשוש לשיטת הרמב"ם וסיעתו שהיא שיטת הרבה ראשונים [הסוברים שסו"ז ברכות ק"ש הוא כל היום וממילא אליבא דידהו גם סו"ז חלקי הק"ש שחיובם רק מדרבנן הוא ג"כ עד סוף היום] ולכן חייב הוא לקרותה עד סוף היום, וכל זה חיוב גמור מעיקר דין חובת ק"ש עם חיוב הדקדוק באותיות וכו', ולא הידור בעלמא.

ואעפ"י שלא ראיתי מי שעמד בזה, פשוט וברור שכך היא ההלכה למעשה מהטעם הנ"ל, והניחו לי מן השמים מקום להתגדר בו.

אוצר החכמה

אה"ח 1234567

ב. שחרי שיטת רב האי גאון והרא"ש והטושי"ע שסו"ז ברכות ק"ש, וממילא גם סו"ז קריאת חלקי הק"ש שחיוב קריאתם רק מדרבנן, הוא עד סוף שעה רביעית.

אוצר החכמה

סיכום סימן יא

פשוט, כנ"ל סי' ח'-ט', שהשיטה המרכזית בראשונים ובפוסקים היא דכל החיוב ק"ש מדאורייתא הוא רק הפסוק הראשון בלבד. ונהי דיש פוסקים שחוששים להחמיר טפי כנ"ל, אבל כו"ע לא פליגי דודאי אי אפשר להקל נגד השיטה המרכזית הזו.

משיטה מרכזית זו יוצאת גם חומרא, משום דלשיטה זו כל שאר הק"ש חיובה רק מדרבנן וממילא סוף זמנה של כל שאר הק"ש איננו לפי"ז בסוף הג' שעות, אלא מאוחר יותר – בסו"ז ברכות ק"ש, ונמצא להלכה למעשה כדלהלן:

דמי שכבר יצא ידי חובת קריאת הפסוק הראשון של ק"ש בתוך הג' שעות, ועדיין לא קרא את שאר הק"ש וכבר עברו הג' שעות, פשוט שחייב הוא לקרוא את כל שאר הק"ש בתוך השעה הרביעית, ואם כבר עברה השעה הזו חייב לקרותה עד חצות היום, ואם כבר עבר חצות חייב לחשוש לשיטת הרמב"ם וסיעתו שהיא שיטת הרבה ראשונים (הסוברים שסו"ז ברכות ק"ש הוא כל היום וממילא אליבא דידהו גם סו"ז חלקי הק"ש שחיובם רק מדרבנן הוא ג"כ עד סוף היום) ולכן חייב הוא לקרותה עד סוף היום, וכל זה חיוב גמור מעיקר דין חובת ק"ש עם חיוב הדקדוק באותיות וכו', ולא הידור בעלמא.

וכל זה כנ"ל דוקא אם כבר יצא י"ח קריאת הפסוק הראשון בתוך הג' שעות.

(ואעפ"י שלא ראיתי מי שעמד בזה, משום שכך היא ההלכה למעשה מהמעט הנ"ל, והניחו לי מן השמים מקום להתגדר בו)

סימן יב

**הקורא ק"ש בלי ברכותיה לפני התפילה, כי רואה שלא
יספיק לקרותה עד סוף הג' שעות, מתי עדיף שיצא ידי
חובת הזכרת יציאת מצרים - האם ג"כ בתוך הג' שעות,
או דוקא רק אח"כ בק"ש שיקרא עם ברכות הק"ש?
אה"ח 1234567**

בענין הקורא ק"ש בלי ברכותיה לפני התפילה כי רואה שלא יספיק לקרותה אח"כ עד סוף הג' שעות, פסקו הטור בשם רבינו יהודה החסיד והב"י והרמ"א וסוסי מ"ו שיקרא בק"ש שבקרבנות רק את הפסוק הראשון (עם בשכמל"ו), משום דסבירא להו שחייב ק"ש מן התורה הוא רק לקרוא את הפסוק הראשון בלבד.

ויש לעיין בזה, שהרי מקורם לדין זה הוא מעובדא דרבי יהודה הנשיא שבגמרא ברכות י"ג ב' (כמבואר בטור וב"י סוסי מ"ו, ובתשב"ץ קטן סי' רי"ט) ושם מפורש בגמרא דהוה מהדר בעת שלימד תורה לרבים אשמעתא דאית בה יציאת מצרים כדי להזכיר יציאת מצרים בזמנה דהיינו בתוך הג' שעות, ומכאן פסקו כל הפוסקים דאעפ"י שמדאורייתא חייב הזכרת יציאת מצרים זמנו כל היום אעפ"י כרבנן קבעו דלכתחילה צריך להזכיר יציאת מצרים דוקא בתוך זמן ק"ש דהיינו בתוך הג' שעות.

וא"כ תימה, כיצד פסקו רבינו יהודה החסיד והב"י והרמ"א שיקרא בק"ש שבקרבנות בתוך הג' שעות רק את הפסוק הראשון (עם בשכמל"ו), והרי לכתחילה חייב הוא גם להזכיר את יציאת מצרים בתוך הג' שעות. ^א

קושיא זו הקשה ה"פרי חדש" ובסי מ"ו סק"ט, והכריח מזה שאכן צריך לקרוא בתוך הג' שעות גם את פרשת ציצית, שבפסוק האחרון שבה מזכיר את יציאת מצרים. ^ב והעתיקו דבריו לדינא הרבה אחרונים.

אוצר החכמה

- א. אותה קושיא קשה גם על המג"א (סי' מ"ו סק"ט) שכתב שצריך לקרוא בק"ש שבקרבנות את כל הפרשה הראשונה, וגם הוא לא כתב כלל שצריך להזכיר גם את יציאת מצרים בתוך הג' שעות.
- ב. ויש לעיין בזה, דהנה בשלמא ל"פרי חדש" לשיטתו דס"ל דמן התורה החיוב הוא לקרוא גם את כל פרשת "שמע" וכל פרשת "והיה אם שמע", וממילא לדידיה חייב הוא לקרוא (בק"ש

אולם, המעיין היטב בכל דברי רבינו יהודה החסיד (הנ"ל המובאים בטור סי' מ"ו, ובתשב"ץ קטן סי' רי"ט) והב"י והרמ"א הנ"ל ושבוסי' מ"ו) והמג"א ושם בסקט"ז) יראה בעליל שלא הזכירו כלל שאדם זה שלא יספיק לקרוא את הק"ש עד סוף הג' שעות חייב להזכיר בק"ש שבקרבות גם את יציאת מצרים. ואדרבה, משתיקתם הרועמת מדכתבו רק שחייב לקרוא את הפסוק הראשון שבק"ש בלבד (עם בשכמל"ו. או את כל פרשת שמע – למג"א) ולא כתבו כלל שחייב גם להזכיר אז את יציאת מצרים, נראה בעליל דלא סבירא להו כ"פרי חדש" הנ"ל, אלא סבירא להו שאכן אדם זה איננו צריך להזכיר כלל את יציאת מצרים בתוך הג' שעות, דאדרבה עדיף טפי שבכה"ג לא יצא כלל י"ח הזכרת יציאת מצרים בתוך אוצר החכמה.

שבקרבות) בתוך הג' שעות גם את כל פרשיות "שמע" ו"יהי אם שמוע", על זה מוסיף שפיר ה'פרי חדש' שצריך לקרוא בתוך הג' שעות גם את פרשת יציאת מצרים חזב הזכרת יציאת מצרים בתוך הג' שעות.

אבל לשיטת רבינו יהודה החסיד והב"י והרמ"א דס"ל דמן התורה החיוב הוא רק לקרוא את הפסוק הראשון ובתוך הק"ש שבקרבות קורא רק את הפסוק הראשון (וכן למג"א שקורא אז רק את כל פרשת שמע) אי"כ אם יקרא בתוך הק"ש שבקרבות את פרשת יציאת נמצא שיצא י"ח קריאת פרשת יציאת לפני שיקרא אח"כ (עם ברכות הק"ש) את שאר פרשת שמע ואת פרשת "יהי אם שמוע", והא קי"ל (ש"ע סי' ס"ד ס"א) דלכתחילה אסור לקרוא את הפרשיות למפרע זו מזו. וי"ל, דלדידהו יקרא בתוך הג' שעות רק את הפסוק האחרון שבפרשת יציאת "אני ה' אלוהיכם אשר הוצאתי אתכם ממצרים".

(וא"ת, אי"כ נמצא שייצא י"ח קריאת פסוק זה לפני שיקרא אח"כ עם ברכות הק"ש את שאר פרשת יציאת, והוי קריאת הפסוקים למפרע שבו לא יוצאים י"ח כלל אפי' לא בדיעבד במבואר בש"ע סי' ס"ד ס"א ושם במ"ב סק"א.

זו אינה קשיא, כי כאשר קורא בתוך הג' שעות את הפסוק האחרון שבפרשת יציאת קורא אותו רק מדין חיוב הזכרת יצי' בלבד ולא מדין חיוב ק"ש, וכשיקרא את פרשת יציאת אח"כ עם ברכות הק"ש יקרא אותה במלת כפיסת מדין חיוב ק"ש, ויצא במולה כולל הפסוק האחרון בסידרה מדין חיוב ק"ש. **אה"ח 1234567:**

ואפשר גם לצאת בתוך הג' שעות את חיוב הזכרת יצי' ע"י קריאת פסוק אחר כגון (כרבת בש"ע הגרשו" סי' מ"ו סי' ע"י הפסוק "אנוכי ה' אלוהיך המעלך מארץ מצרים כ"י שבפסוקי דזמרת.

ג. וא"ת, דילמא מה שלא כתבו שחייב גם להזכיר את יציאת מצרים הוא משום דממילא הוא מזכיר את יציאת מצרים בפסוקי דזמרת כגון באומרו בפסוד"ו את הפסוק "אנוכי ה' אלוהיך המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו".

תשובה לדבר, דזה אינו, משום שהב"י והרמ"א והמג"א (בסי' ס') סוברים דעב"פ מצוות דאורייתא – כגון מצוות הזכרת יציאת מצרים בזמן – צריכות כוונה לעיובא, וכיון דבסתמא אק אדם מכון לצאת ידי חובת הזכרת יצי' בפסוד"ו, היה לפוסקים הנ"ל להודיעו שבגידון דידן צריך לכון לצאת ידי חובת הזכרת יצי' בפסוד"ו בתוך הג' שעות, ומדלא הזכירו זה כלל אכן נראה בעליל דלא סבירא להו כלל כ"פרי חדש', בדכתבנו.

הג' שעות, אלא דוקא רק אח"כ בק"ש שיקרא עם ברכותיה ע"י קריאת פרשת ציצית שבפסוק האחרון שבה מזכיר את יציאת מצרים, והוא מטעם נכבד ונפלא שנבאר כאן.

דהנה, לעיל בסי' י' כבר הוקשה לנו על רבי יהודה החסיד והב"י והרמ"א, מדוע פסקו לומר בק"ש שבקרבנות רק את הפסוק הראשון (ועם בשכמל"ו). ולהמג"א – רק את כל פרשה ראשונה) והלא גם את חלקי הק"ש שחיוב קריאתם הוא רק מדרבנן יש חיוב **לכתחילה** לקרוא בתוך הזמן של הג' שעות, וא"כ היה להם לפסוק שיש לקרוא את כל הק"ש בשלמותו בק"ש שבקרבנות בתוך הג' שעות, ולא רק את הפסוק הראשון. ^ד

ונתבאר, דבכוונה תחילה פסקו כן, משום שרצו שברכות הק"ש ושיברך אחרי הג' שעות) יחולו לכל הפחות על חלקי הק"ש שחיוב קריאתם מדרבנן.

דסבירא להו, דמי שיקרא את הק"ש שעם ברכות ק"ש רק אחרי הג' שעות, צריך לקרוא בתוך הג' שעות רק את חלקי הק"ש שחיוב קריאתם מדאורייתא וכולל בשכמל"ו), אבל את חלקי הק"ש שחיוב קריאתם הוא רק מדרבנן **צריך** הוא לקרוא דוקא רק אחרי הג' שעות עם ברכות הק"ש, כדי שלא לנתק את ברכות הק"ש מכל הק"ש של חיוב, כדי שיחולו הברכות לכל הפחות על חלקי הק"ש שחיוב קריאתם מדרבנן.

נמצא דלדידהו, בנידון דידן צריך הוא לקרוא את פרשת שמע מ"זאהבת את ה' אלוקיך וכו'" וכן את כל פרשת "והיה אם שמוע" דוקא רק אחרי הג' שעות עם ברכות הק"ש.

והנה, סבירא להו שגם לא יקרא את פרשת ציצית (בק"ש שבקרבנות) בתוך הג' שעות משום דסברי דצריך שיקרא עם ברכות הק"ש מה שיותר חלקים של ק"ש של חיוב. [ועוד, דנמצא שיצא י"ח קריאת פרשת ציצית לפני שיקרא אח"כ עם הברכות ק"ש את שאר פרשת שמע ואת פרשת והיה אם שמוע, והרי קיי"ל בשו"ע סי' ס"ד ס"א דלכתחילה אסור לקרוא את הפרשיות למפרע זו מזו].

ואין לומר שיצא ידי חובת הזכרת יצי"מ בתוך הג' שעות ע"י קריאת הפסוק "אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים כו'" בלבד (או ע"י קריאת פסוק אחר), משום דסבירא להו לכל גדולי הפוסקים הנ"ל (הטור בשם ר"י

ד. ולא דמי לעובדא דרבי יהודה הנשיא שבגמרא י"ג ב/ דשאני החם שהיה מלמד תורה לרבים ולכן לא יכל לקרוא יותר מפסוק ראשון בתוך הג' שעות משום ביטול תורה דרבים, משאיכ בנידון

החסיד, והב"י, והרמ"א, והמג"א) דתקנת חכמים כתיקנה לכתחילה היא שיש לצאת י"ח הזכרת יצי"מ כחלק מקריאת כל פרשת ציצית כחלק מהק"ש של חיוב שנאמרת עם ברכות הק"ש. אוצר החכמה

דסבירא להו דעדיף טפי לצאת י"ח הזכרת יצי"מ כתקנת חכמים כתיקנה דהיינו כחלק מהק"ש של חיוב שתיאמר עם ברכות הק"ש אף אחרי הג' שעות, מאשר שיצא י"ח הזכרת יצי"מ ע"י קריאת פסוק אחד בנפרד שאז הזכרה זו איננה חלק מהק"ש של חיוב שנאמרת עם ברכות הק"ש, אף שבאופן זה היה מזכיר את יצי"מ בתוך הג' שעות. ודוק.

ואין להקשות מעובדא דרבי יהודה הנשיא שבגמרא י"ג ב' שהקפיד לצאת י"ח הזכרת יצי"מ ע"י שמעתתא דאית בה יציאת מצרים בתוך הג' שעות, ולא ע"י פרשת ציצית כחלק מהק"ש של חיוב שתיאמר עם ברכות הק"ש אחרי הג' שעות, דשאני עובדא דרבי יהודה הנשיא שלא היה לו אחרי הג' שעות ק"ש של חיוב כלל, כמו שנבאר.

דהנה, רבי יהודה הנשיא היה עסוק בלימוד תורה לרבים עד סוף הג' שעות, ונמצא דבתוך הג' שעות היה במצב של עוסק במצוה פטור מן המצוה ולכן עד סוף הג' שעות היה פטור לגמרי מקריאת כל שאר חלקי הק"ש שאחרי הפסוק הראשון. בבלי

וכיון שהיה פטור מקריאת כל שאר חלקי הק"ש בתוך כל הג' שעות – שהוא עיקר הזמן של ק"ש – לא מתחדש עליו חיוב של קריאת כל שאר חלקי הק"ש אחרי הג' שעות. ^ה

ומה שאמר שם בגמ' ר"ש ברבי שאחרי גמר הלימוד לרבים היה רבי יהודה הנשיא חוזר וגומר את כל הק"ש, אין זה משום חיוב מדינא אלא רק ענין

ה. תשובה זו נצרכה לשיטת הרמב"ם וסיעתו הסוברים דזמן ברכות ק"ש, וממילא גם זמן חלקי הק"ש שחויב קריאתם רק מדרבנן – הוא כל היום.

אבל לשיטת הרא"ש וסיעתו הסוברים דסוף זמן ברכות ק"ש הוא בסוף שעה רביעית, וממילא לדידהו גם סוף זמן חלקי הק"ש שחויב קריאתם רק מדרבנן הוא סוף שעה רביעית, לדידהו גם בלאו הכי לא קשיא, ולדידהו אפשר גם לומר דבאשר רבי יהודה הנשיא גמר ללמד תורה לרבים כבר היה אחרי סוף שעה רביעית שאז כבר אי אפשר לכרך ברכות ק"ש וממילא גם נגמור אז לגמרי הזמן של קריאת חלקי הק"ש שחויב קריאתם רק מדרבנן. ובהו מבואר ג"כ איך בר קפרא אמר שלא היה חוזר וגומרה.

בעלמא, וכמו שאכן פסקו האחרונים (מובאים ב"משנה ברורה" סי' ק"ז סק"ט, ועיי"ש בסי' ק"ז במג"א סק"ה) עפ"י הדברים הללו של ר"ש ברבי דבכה"ג שלימד תורה לרבים בכל הג' שעות, אחרי גמר לימודו רק "טוב שיגמור את כל הק"ש אף שעבר זמנה", ולא כתבו שחייב מדינא לעשות כן, אלא רק "טוב" – ענין בעלמא. ודוק.

והא דסברי כל גדולי הפוסקים הנ"ל דעדיף טפי לצאת י"ח הזכרת יצי"מ בפרשת ציצית שנאמרת עם ברכות הק"ש אף שקורא את הפרשה אחרי הג' שעות, מאשר לצאת י"ח הזכרת יצי"מ בתוך הג' שעות בפסוק או הלכה בפני עצמם, זהו דוקא כשיוצא י"ח בפרשת ציצית **כחלק מהק"ש של חיוב** שנאמרת עם ברכות הק"ש, ולא כחלק מק"ש של פטור. ופשוט.

סיכום סימן יב

בדין חובת הזכרת יציאת מצרים כל יום, תקנת חכמים כתיקנה לכתחילה היא שיצאו י"ח הזכרת יצי"מ דוקא ע"י פרשת ציצית שבה הפסוק "אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם כו'", כדי שיצאו י"ח הזכרת יצי"מ **כחלק מהק"ש של חיוב שנאמרת בתוך הג' שעות עם ברכות הק"ש**, וזה מוסכם לה"ח [1234567](#).

אולם, בנידון של מי שקורא ק"ש בלי ברכותיה לפני התפילה כי רואה שלא יספיק לקרותה אח"כ עד סוף הג' שעות, שחייב לקרוא לפני התפילה את חלקי הק"ש שחייב קריאתם מדאורייתא, מצינו בנידון זה מחלוקת בפוסקים כיצד לנהוג במקרה זה עם חיוב הזכרת יצי"מ.

דה"פרי חדש" כתב (בסי' מ"ז סק"ט) שגם במקרה זה צריך לכתחילה לצאת ידי חובת הזכרת יצי"מ בתוך הג' שעות, והעתיקו דבריו לדינא הרבה אחרונים.

אולם לענ"ד האחרונים הללו לא שמו ליבם לזה שגדולי הפוסקים דהיינו הטור בשם רבי יהודה החסיד, והב"י, והרמ"א, והמג"א, פליגי על זה, וסברי שבנידון זה דוקא עדיף טפי שלא לצאת י"ח הזכרת יצי"מ כלל בתוך הג' שעות, משום דסבירא להו דעדיף טפי לצאת י"ח הזכרת יצי"מ כתקנת חכמים כתיקנה דהיינו כחלק מהק"ש של חיוב **שתיאמר עם ברכות הק"ש** אף אחרי הג' שעות, מאשר שיצא י"ח הזכרת יצי"מ בתוך הג' שעות שאז הזכרה זו איננה חלק מהק"ש של חיוב שנאמרת עם ברכות הק"ש.

סימן יג

להלכה למעשה, הקורא ק"ש בלי ברכותיה לפני התפילה כי רואה שלא יספיק לקרותה עד סוף הג' שעות - איזה חלקים מהק"ש עליו לקרוא לפני התפילה, ואיזה חלקים עדיף שיקרא דוקא רק אח"כ עם ברכות הק"ש?

עפ"י היסודות שנתבררו בסימנים ח' - י"ב

בסי' י' נתברר יסוד גדול שמוסכם לכל הפוסקים, דהקורא ק"ש בלי ברכותיה לפני התפילה כי רואה שלא יספיק לקרותה אח"כ עד סוף הג' שעות, צריך לקרוא רק את חלקי הק"ש שחיוב קריאתם מדאורייתא (כולל בשכמל"ו), אבל את חלקי הק"ש שחיובם רק מדרבנן צריך הוא לקרוא דוקא רק אחרי הג' שעות עם ברכות הק"ש, כדי שלא לנתק את ברכות הק"ש מק"ש של חיוב. אוצר החכמה

הסור בשם רבי יהודה החסיד, והב"י, והרמ"א וסיסי מ"ו פוסקים שחיוב ק"ש מדאורייתא הוא רק לקרוא את הפסוק הראשון בלבד, ועפ"י פסקו דהקורא ק"ש בלי ברכותיה לפני התפילה כי רואה שלא יספיק לקרותה אח"כ עד סוף הג' שעות, יקרא רק את הפסוק הראשון (עם בשכמל"ו), ואילו את כל שאר הק"ש יקרא דוקא רק אחרי הג' שעות עם ברכות הק"ש כדי שהברכות יחולו על מה שיותר חלקי ק"ש של חיוב.

המג"א וה"משנה ברורה" - פוסקים בסתמא כדעת הב"י והרמ"א הנ"ל, אלא שהם מביאים את הדעה הסוברת - שהחיוב מן התורה הוא לקרוא את כל פרשת "שמע" - כדעת **"יש אומרים"**, דהם סוברים שמצד חומרא, ולא מעיקר הדין, יש להחמיר ולחוש לדעה זו. וכן חששו לדעה זו להחמיר הרבה אחרונים. ולפי מה שנתברר בסי' א' דכמה מהראשונים סוברים כן, אף שהם מיעוט ראשונים ממש, אכן ראוי לחשוש להם לחומרא בדאורייתא, ולכן בנידון דידן יש לקרוא לפני התפילה בתוך הג' שעות את כל פרשת "שמע".

אולם, לענין א) קריאת פרשת "והיה אם שמוע".

ב) קריאת פרשת ציצית עם הזכרת יציאת מצרים שבה.

בשני אלה יש לדון בנידון דידן מתי עדיף לקרותם כדי לצאת י"ח בקריאתם, ונבאר על ראשון ראשון.

(א) לענין פרשת "והיה אם שמוע"

זה תלוי בשאלה האם יש לחשוש לשיטה שגם פרשת "והיה אם שמוע" חיוב קריאתה מדאורייתא. דאם נחשוש לשיטה זו, צריך לקרות גם את פרשת "והיה אם שמוע" לפני התפילה, ואם לא נחשוש לשיטה זו, אזי אדרבה, עדיף שלא לקרות את "והיה אם שמוע" כלל בתוך הג' שעות, אלא דוקא רק אחרי הג' שעות עם ברכות הק"ש כדי שהברכות יחולו על מה שיותר חלקי ק"ש של חיוב. ^[1234567]

בסי' ט' נתברר שאין לחשוש כלל לשיטה זו שגם "והיה אם שמוע" חיוב קריאתה מדאורייתא, כי נתברר ביסודיות דהיא שיטת יחיד בלבד בראשונים ושל ראשון לא מפורסם. נגד כל הראשונים ממש כולל הרמב"ם שכולם חולקים על זה. אוצר החכמה

(ב) לענין פרשת "ציצית" עם הזכרת יציאת מצרים שבת

זה תלוי במחלוקת בזה שנתבררה לעיל בסי' י"ב. דדעת ה"פרי חדש" דגם בנידון דידן יש לנהוג כפי שקבעו חז"ל דלכתחילה צריך לצאת י"ח הזכרת יציאת מצרים בתוך הג' שעות. והעתיקו דבריו לדינא הרבה אחרונים.

אולם שם נתברר דלענ"ד הם לא שמו ליבם לזה שגדולי הפוסקים דהיינו הטור בשם רבי יהודה החסיד, והב"י, והרמ"א, והמג"א, פליגי על זה וסברי דאדרבה, בנידון דידן דוקא עדיף לצאת י"ח פרשת ציצית וי"ח הזכרת יצי"מ דוקא אחרי הג' שעות בק"ש שתיאמר עם ברכות הק"ש, כדי שלא לנתק את הק"ש של חיוב ואת הזכרת יצי"מ שבה מברכות הק"ש.

מכל הנ"ל עולה בידינו להלכה למעשה, דהקורא ק"ש בלי ברכותיה לפני התפילה כי רואה שלא יספיק לקרותה עד סוף הג' שעות - יש לו לקרוא לפני התפילה בתוך הג' שעות רק עד סוף פרשת "שמע", ואת כל שאר הק"ש כולל הזכרת יצי"מ יקרא דוקא רק אח"כ בק"ש שיקרא עם ברכות הק"ש בתוך שעה רביעית.

משום שכך הוא הדין לפי גדולי הפוסקים הטור, ה"בית יוסף", הרמ"א, והמג"א.

דסבירא להו שאין לחשוש כלל למ"ד ש"והיה אם שמוע" חיובה מדאורייתא.
 ואכן כן עולה מהבירור היסודי של דעות הראשונים בזה, שנתברר בסי' ח'.
 וסבירא להו דאת כל שאר הק"ש שחיובה רק מדרבנן, כולל הזכרת יצי"מ,
 יש לקרוא דוקא רק אח"כ בק"ש שיקרא עם ברכות הק"ש כדי שלא לנתק את
 הק"ש של חיוב ואת הזכרת יצי"מ שבה מברכות הק"ש.

אוצר החכמה

[מקור]